

A profilalkotás szerepe a motivációk meghatározásában

LOHNER Klaudia,¹ BENCZE Réka,² BATHÓ-CSOMBOK Ildikó³

A büntetőeljárás és így a nyomozás kiemelten fontos pontja a motiváció feltárása, ami alapján egyrészt megtörténik egy bűncselekmény minősítése, másrészt a motiváció előzetes feltárása rendkívül fontos alapot adhat egy jövőbeni gyanúsított kihallgatás megtervezéséhez. Vannak kvázi egyértelmű esetek, ahol egy emberöléssel végződő betörés helyszíne szinte elmeséli a történeteket – feszítésnyomok a bejárati ajtón, a helyszínen talált dulakodás nyomai, a betörés ideje, eltulajdonított tárgyak stb. – amelyek már a nyomozás kezdeti szakaszában engedhetnek következtetni a nyereségvágyas motivációra. De mi van akkor, ha a motiváció teljesen vagy részben értelmezhetetlen? Az FBI magatartástudományi részlegénél az ilyen nehezen értelmezhető, úgymond bizarr esetek hívták életre a profilalkotás módszerét. Jelen tanulmányban az emberölések motivációinak vizsgálatával kapcsolatos kérdésköröket járjuk végig, bemutatta hazai és nemzetközi kutatások eredményeit és részeredményeit, a profilalkotás módszerét fókuszba helyezve. A tanulmány eredményei hozzájárulhatnak a hazai profilalkotási és viselkedéselemzés alapú nyomozástámogatási módszerek fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: motiváció, emberölések motivációi, nyomozás, nyomozástámogatás, profilalkotás

Bevezető

A bűncselekmények mozgatórugóinak felderítése, megértése és értékelése a kriminalisztikai és büntetőjogi gondolkodásnak már régóta központi eleme.⁴ Hatással van a felderítésre, a nyomozási cselekmények kiválasztására, nyomozási terv elkészítésére, a kihallgatási stratégiákra és a büntetékiszabásra egyaránt. Ennek következményeképp megállapításának hiánya komoly hiátusokat okozhat a büntetőeljárásban, az azt lezáró statisztikákban, így olyan kutatásokban és értékelésekben, amelyeket e statisztikák felhasználásával végeznek. A büntetőeljárások számos pontján van lehetősége a nyomozó szerveknek arra, hogy következtessenek egy elkövető mozgatórugóira. Az egyértelműnek mondható esetekben, ahol egy emberöléssel

¹ Tudományos segédmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminálpszichológiai Tanszék Kriminálpszichológiai Kutatóműhely, e-mail: lohner.klaudia@uni-nke.hu

² Pázmány Péter Katolikus Egyetem, e-mail: benczejeka@gmail.com

³ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, e-mail: ildiko.csombok@gmail.com

⁴ BOLYKY 2018.

végződő betörés helyszíne szinte elmeséli a történeteket – feszítésnyomok a bejárati ajtón, a helyszínen talált dulakodás nyomai, a betörés ideje, eltulajdonított tárgyak stb. –, amelyek már a nyomozás kezdeti szakaszában engedhetnek következtetni a nyereségvágyas motivációra. Vannak azonban olyan esetek, amikor a motiváció nem, vagy nagyon nehezen megállapítható. Az 1970-es, 1980-as években az ilyen esetek hívták életre a profilalkotás módszerét, amely napjainkig támogatja a nyomozó szerveket a cselekmény mozgatórugóinak (könnyebb) megértésében.⁵

Jelen tanulmányban – a teljesség igénye nélkül – sorra vesszük a motivációkkal kapcsolatos gyakorlati és elméleti megközelítéseket. A motiváció fogalmával, tipológiáival, az egyes motivációs típusok megértésével és feltérképezésével számos tanulmány foglalkozik. Külön problémaként emeljük ki a bizarr, nehezen meghatározható motivációval rendelkező eseteket, és ezzel szoros összefüggésben a profil-elemzési módszerek alkalmazásának lehetőségeit.

Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a „motiváció- vagy indítéknélküliség” nem jelenti azt, hogy a cselekmény elkövetésének nem voltak mozgatórugói. A hiányzó motivációk oka lehet (1) egyrészt a statisztikai adatok helytelen rögzítése, rögzítésük mulasztása, (2) vagy az, hogy nem sikerült az eljárás során feltárni az elkövető indítékait.

A motivációk meghatározásának jelentősége

A motivációk feltárásának és vizsgálatának a büntetőeljárás mindkét fő szakaszában komoly jelentősége lehet.

- A nyomozási főszakaszban, már felderítéskor, a szemle statikus szakaszában keresik a választ a bűnügyi helyszínelők arra, hogy mi, hogyan, mikor és hol történt, és adott esetben arra is, hogy miért.⁶ A bűncselekmény gondolati rekonstrukciójának, a felállított verzióknak, azon belül pedig a motiváció meghatározásának kiemelt jelentősége lehet a nyomozás irányainak megválasztásánál, mivel orientálják a nyomozó hatóság tagjait például afelé, hogy milyen bizonyítékokat kell beszerezni, mely tanúkat kell kihallgatni.
- A nyomozási főszakasz nemcsak felderítési, hanem vizsgálati szakaszában is jelentősége van a motivációnak. Mint ahogy azt fentebb említettük, a motiváció a viselkedés oka, így az szoros összefüggésben áll a személyiséggel. Például a nyomozók kihallgatásra való felkészülésekor meghatározó szempont a terhelt személyisége.⁷ Eltérő motivációjú, ezáltal eltérő személyiségű személyekre más és más kihallgatási terv készülhet. Továbbá egy terhelt motivációjának megértése nagyban segítheti a kihallgatás során történő rapport építését is.

⁵ DOUGLAS 1986: 401–421.

⁶ GÁRDONYI 2021: 2107–2118.

⁷ FENYVESI-HERKE-TREMMEL 2022.

- A büntetőeljárás bírósági szakaszában a motívum ismerete befolyásolhatja egy bűncselekmény minősítését. Amennyiben a bűncselekmény az emberölés, és az nyereségvágyból történt, akkor a nyereségvágy a motívum, amely egy minősítő körülmény, ami miatt az alaptényállástól súlyosabb szankcióval büntetendő az elkövető. A súlyosabban minősített tényállások mellett azonban léteznek enyhébben minősülő privilegizált tényállások, amelyek éppen fordítva működnek: emberölés esetében, ha azt erős felindulásban követték el, az elkövető enyhébb szankcióban részesül.⁸
- Mivel a motívum ismerete meghatározta az emberölés minősítését, az előző ponttal szoros összefüggésben befolyásolja a bűncselekmény miatt kiszabott szankciót is. Az előbbi példánál maradva a nyereségvágyból elkövetett emberölésért az elkövető nem az alaptényállásban szereplő szabadságvesztésben részesül (öt évtől tizenöt évig), hanem súlyosabb büntetés kiszabása fenyegeti (tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés). A privilegizált esetben, amikor erős felindulásban követték el az emberölést, az elkövető enyhébb szankcióval (kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel) büntetendő.⁹

A motiváció fentiekben ismertetett jelentőségei tovaterjednek a büntetőeljáráson kívüli tevékenységekre is.

- Az egyes bűncselekmények, így az emberölések és azok motívumai az eljárást követően statisztikai adatok formájában élnek tovább. Így például az Egységes Nyomozóhatósági és Bűnügyi Statisztikai Rendszerben¹⁰ nemcsak az emberölésre, hanem az erős felindulásban elkövetett emberölésre is szűrhetünk. Ezek az adatok pedig bárki számára elérhetők és például kutatási célra felhasználhatók.
- A statisztikai adatokra tudományos kutatások épülhetnek, amelyekből többféle tudományterületet érintő következtetéseket vonnak le a kutatók, például pszichológiai, kriminológiai, jogi stb. A motivációs kutatások segíthetik akár a profilelemzési és viselkedéselemzés-alapú nyomozástámogatási tevékenységeket is.
- A statisztikai adatokból és a tudományos kutatásokból levont következtetések pedig kriminálstratégiai, kriminálpolitikai döntéseket is befolyásolhatnak, amennyiben jelentőségük ilyen szinten is fontosnak bizonyul.
- A korábbi emberöléses esetek motivációinak ismerete segítheti a bűnmegelőzési tevékenységet.¹¹
- A motiváció ismerete megkönnyítheti az elkövető rehabilitációját.¹²

⁸ GÖRGÉNYI 2016a.

⁹ GÖRGÉNYI 2016a.

¹⁰ Lásd: <https://bsr.bm.hu/>

¹¹ PETHERICK-SINNAMON 2014: 393–430.

¹² BONTA-ANDREWS 2017.

A motivációk meghatározásának lehetőségei az eljárásban

Ahhoz, hogy jobban megértsük és körüljárjuk az emberölést elkövetők motivációinak és a profilalkotásnak az összefüggéseit, fontosnak tartjuk megvizsgálni annak gyakorlati, eljárási oldalát. Vagyis azt, hogy a motivációk meghatározása az eljárás mely pontjain lehetséges.

Ahogy azt az első fejezetben említettük, a motiváció meghatározása már a statikus szemle készítésekor is elkezdődik.¹³ Ez elsősorban a helyszínen található információkból derülhet ki (például eltűnt értéktárgyak), de maga a helyszín megválasztása is árulkodó lehet. A „motiváció nélküli” emberöléses esetekben az FBI profilja szerint az elkövetők érdekes módon magas kockázatú helyszíneket választanak, mivel nem foglalkoznak azzal, hogy észreveszik-e őket vagy sem.¹⁴

A motivációra lehet következtetni az elkövetés módjából is (*modus operandi*). Ez magában foglalja, hogy az elkövető hogyan közelíti meg az áldozatot (például átveri), milyen erőszaktípust használ (például megfojtja, lelövi, magával viszi-e a fegyvert), a tervezést és a képességeket, amelyeket az elkövetéshez használ.¹⁵ Például, ha a ballisztika megállapítja, hogy az adott személyt nagy távolságból, precízen lőtték le egy lövéssel, akkor valószínűsíthető, hogy az elkövető nem erős felindulásban cselekedett. Amerikában az FBI profilja alapján a motiváció nélküli emberölést elkövetők leginkább lőfegyvert használnak.¹⁶ Ugyancsak a *modus operandi* része, hogy az elkövetők mennyire próbálják meg elkerülni a lelepleződést. A motiváció nélküli emberölésekről 2021-ben nem állt rendelkezésre ilyen jellegű adat.¹⁷

Az áldozat és elkövető viszonyának megismerése és mélyebb feltérképezése is segítheti a motivációk feltárását. A Douglas és munkatársai (2013) által taglalt úgynevezett „motiváció nélküli” emberölések esetén az áldozatválasztás véletlenszerűnek mondható, az áldozat és az elkövető jellemzően nem ismerik egymást.

A vizsgálati szakaszban, amennyiben a pszichológus szakértő felé a nyomozó hatóság azt konkrét kérdésként megfogalmazza, választ adhat az elkövető mozgatórugóinak kérdéskörére.

Amennyiben az eljárás során nem derül fény az elkövető motivációira, a cselekmény utólagos kiértékelése, illetve az elkövetői interjúk mentén deríthető fel. A motiváció utólagos megismerésének fontos szerepe lehet a nyomozástámogatási és profilelemzési tevékenység fejlesztése során. Ennek a megismerési folyamatnak a produktuma visszaköszönhet később a nyomozástámogató és viselkedéselemző egységek tevékenységében, akik akár az eljárás kezdeti szakaszától segíthetik a nyomozó hatóságokat a motivációk feltárásában is. Ennek mentén pedig már a kezdeti tanú-, illetve gyanúsított kihallgatások is tudatosabbak, produktívabbak lehetnek.

¹³ GÁRDONYI 2021: 2107–2118.

¹⁴ DOUGLAS et al. 2013.

¹⁵ SAVINO–TURVEY 2011.

¹⁶ DOUGLAS et al. 2013.

¹⁷ REALE et al. 2021.

Motiváció, motívum

Jelen alcímben szereplő fogalmakat – az eltérő tudományterületek különböző definiálásából fakadóan (pszichológia, büntetőjog, rendészet) – tanulmányunk érthetősége érdekében meghatározzuk.

A motiváció szó a latin „movere” szóból ered, amelynek jelentése: kimozdító, mozdító erő.¹⁸ A magyar szakirodalomban a motiváció pszichológiai meghatározása a következőképpen szól Bányai (2021) megfogalmazásában: „A viselkedés kiváltásában, fenntartásában és irányításában szerepet játszó folyamatok összessége, amely a szervezet belső miliójének változásait jelző humorális és idegi impulzusok és a környezetből felvett és tanulási folyamatok során motiváló és megerősítő hatásúvá vált impulzusok bonyolult integrált hatása. Népszerűen a viselkedés oka.” Atkinson és Hilgard (2005) szerint „a motiváció a viselkedésünket energizáló és megfelelő irányba terelő állapot”. Forrása alapján megkülönböztethetünk belső és külső motivációt. A belső (intrinrik) motiváció fogalma azt fejezi ki, hogy „a személy azért cselekszik úgy, ahogy teszi, mert maga a tevékenység vagy annak eredménye vonzó számára”.¹⁹ A belső motiváló tényezőket nevezük a pszichológiában motívumoknak, amelyek lehetnek szükségletek (biológiai, pszichológiai vagy társas), kognitív reprezentációk (gondolatok, tervezés, célok stb.) és emóciók. Külső (extrinrik) motiváció esetében „valamilyen külső erő hatására cselekszik” az adott személy. Ilyenek lehetnek a környezeti ingerek (például ösztönzők, incentivek, de események, helyzetek vagy egy társas közeg léggömbje is).²⁰

A jogi értelemben vett motívum fogalma a következő: „az elkövetőt cselekvésre készítő indítóok (szükséglet, vágy).”²¹ A motívumot a szándékos bűncselekmények törvényi tényállásainak bizonyos körénél szabályozzák csak (az emberölésnél is), így egy esetleges szubjektív tényállási elem (például az emberölés esetében az aljas indok egy jogi értelemben vett motívum). A motívumot megkülönböztetjük a célzattól, amely az a „cél, amelynek az elérésére törekszik az elkövető”.²² Míg a motívumot tartalmazó tényállások egyenes és eshetőleges szándékkal is elkövethetők, a célzatot tartalmazók csak egyenes szándékkal.²³ Büntetőjogi értelemben tehát általánosan elfogadott, hogy minden szándékos bűncselekményt valamilyen motívum alapján és bizonyos cél elérése érdekében követnek el. Más kérdés, hogy a szándékos deliktumok jelentős részének a megvalósulása és minősülése szempontjából közömbös, hogy az elkövetőt milyen motívumok és célok vezérelték. Így mind a motívum, mind a célzat csupán esetleges tényállási elem. Amennyiben a törvény azokat külön nem szabályozza, azok a büntetés kiszabásakor juthatnak jelentős szerephez.²⁴ Fontos

¹⁸ KEMÉNYNÉ 1989.

¹⁹ BÁNYAI-VARGA 2014.

²⁰ BÁNYAI-VARGA 2014.

²¹ GÖRGÉNYI 2016b.

²² GÖRGÉNYI 2016b.

²³ GÖRGÉNYI 2016b.

²⁴ BELOVICS 2012.

megemlíteni, hogy a motiváció nem egyezik meg a szándékkal, ugyanis a bűnös tudat, vagy más néven *mens rea* a megfontoltság képességére vonatkozik, míg a motiváció az adott cselekedet vagy akció oka.²⁵

A bűncselekmények stádiumainak (szándék, előkészület, kísérlet, befejezett bűncselekmény) szempontjából elmondhatjuk, hogy a szándék kialakulása – bármennyire is bűnös tartalommal telített – a büntetőjog számára közömbös; az a pszichikumban lejátszódó, mások előtt rejtve maradó folyamat. Ezzel szemben az előkészület már a kívülágban lejátszódó tényleges cselekvés, a szándék tettekben megnyilvánuló megerősítése, mások számára is megismerhetővé tétele.²⁶

A fenti meghatározások alapján mind pszichológiai, mind jogi értelemben a motivációt a viselkedés okának tekinthetjük. A motívum pedig maga a cselekvésre készítő belső erő. Erre a kifejezésre több magyar szavunk is van, amelyek aktív szerepet töltenek be a köztudatban, ilyen például az indíték, a késztetés, a szükséglet, a vágy vagy az igény.²⁷

A nyomozó hatóságok a motívumot objektívan határozzák meg aszerint, hogy mi történhetett a nyomozás során feltárt tények alapján (például tanúvallomás, helyszínen talált bizonyíték stb., helyszín-rekonstrukció),²⁸ így az általuk használt motívumok nem teljesen egyeznek meg a pszichológiai és büntetőjogi fogalmak meghatározásához képest.

Ennek oka, hogy az olyan szubjektív kifejezések, koncepciók, amelyek az egyén pszichológiai szükségleteire és vágyaira vonatkoznak, mint amilyen a „hatalom” vagy a „kontroll”, nem gyakoriak a rendőri gyakorlatban, és általában nem is kell ezeket a motívumokat rögzíteniük.²⁹ A nyomozó hatóság az eseményre alapoz, amelyben szituációs szempontokat vesz figyelembe (például helyszín, fegyverhasználat), valamint az áldozat karakterisztikáit (például az elkövetőhöz fűződő viszonya).³⁰ Emiatt a rendőrség oly módon rögzíti a motívumot, hogy az tükrözze az emberölés körülményeit (például családon belüli, bandák közötti, személyek közötti vita), ahelyett, hogy az elkövető személyes okát rögzítenék, ami miatt megölt valakit.³¹

Motivációs kategóriák

A motivációkkal kapcsolatos konceptualizációk, valamint a motívum elméleti és gyakorlati alkalmazása nem mindig egyeznek.³² Összességében elmondhatjuk, hogy a motivációs kategóriákat a kutatók vagy kriminológiai/kriminalisztikai vagy

²⁵ SCHAFER 2021: 258–274.

²⁶ BH 2016.

²⁷ BH 2016.

²⁸ ADCOCK–CHANCELLOR 2013; CANTER 2000: 23–46;

²⁹ CANTER 2000: 23–46.

³⁰ PARKER–MCKINLEY 2018: 78–95.

³¹ PARKER–MCKINLEY 2018: 78–95.

³² PARKER–MCKINLEY 2018: 78–95.

(főként szexuális kontaktussal társult emberölések esetében) pszichológiai oldalról alkották meg. Kriminálisztikai irány például Schmidt megközelítése (2005), aki korábbi emberölés eltitkolása, kapzsiság, háztartási vita, bosszú, családi becsület, féltékenység, szexuális indítékok és egyéb kategóriákra bontotta az emberölések motivációit. Tita és Griffiths (2005) banda, drog, más bűntett, vita, családi/háztartási okból elkövetett, Bijleveld és Smit (2006) kábítószerrel kapcsolatos bűnügyi, egyéb bűnügyi, szexuális, rablás, vita fogvatartottakkal, vita ismerősökkel, vita idegekkel, egyéb, elmebeteg, ismeretlen, Levin és Fox (1996) pedig bosszú, szerelem, nyereség, terror kategóriákra bontotta a motivációkat. Magyarországon a profilelemzési célokra használt rendőrségi adatbázis 13 motivációs kategóriát különböztet meg. Az adatbázis motívumai: (1) bosszú, (2) sértettől való szabadulás vágya, (3) önvédelem, (4) féltékenység, (5) felbujtás, (6) családi konfliktus, (7) nyereségvágy, (8) önbecsülés helyreállítása, (9) szegény, (10) más bűncselekmény takargatása, (11) bérgyilkosság, (12) politikai vagy vallási, valamilyen ideológiához kapcsolódó, (13) szexuális kielégülés. Egy emberölés elkövetőjét többféle indíték is motiválhatja; az adatbázis azonban nem tesz különbséget elsődleges, másodlagos vagy harmadlagos indítékok között.

Az egyes kategóriák között vannak ugyan átfedések, de alapvetően különbözők, és egyetlen motivációs kategória sem szerepel mindegyik felosztásban.

A motivációk másik megközelítése sokkal inkább pszichológiai, mint kriminálisztikai szempontú.³³ Turvey (2012) például úgy határozta meg a motívumot, mint „az érzelmi, pszichológiai és anyagi szükségleteket, amelyek ösztönzik és kielégítik a viselkedést”, ami utal a motívum rendkívül összetett természetére, mivel azt sugallja, hogy különböző hatások és különböző fogalmak osztályozhatók „indítékként”.³⁴ Felosztásában létezik erőbiztosító vagy kompenzáló, hatalommegerősítő vagy feljogosító, haragmegtorló, szadista, anyagi vagy személyes haszonorientált motivációjú emberölés.³⁵ Pszichológiai szempontú megközelítés például még Keppel és Walter (1999) a hatalomasszertív, erőbiztosító, dühmegtorló, harag-izgatottság felosztása. Illetve Holmes és De Burger (1988) látnok, küldetésorientált, hedonista, izgalomkereső, vágy, illetve hatalom- és irányításorientált kategóriái. A motívum kifejezés használata és jelentése végső soron a felhasználó elméleti nézőpontjától függ.³⁶

Felson és Tedeschi (1993) feltételezése szerint az erőszak és a kényszerítés egyéb formáinak ösztönzői minden kultúrában hasonlóak. Ezek aránya azonban országokként, régióként eltérő lehet. Tekintve, hogy a motivációk kategorizálásának nincs nemzetközileg egységes rendszere, az országok közötti összehasonlítás igen nehézkes. A motívumokat tartalmazó tanulmányokat nem lehet összehasonlítani

³³ KEPPEL-WALTER 1999: 417–437; HOLMES – DE BURGER – HOLMES 1988.

³⁴ PARKER-MCKINLEY 2018: 78–95.

³⁵ TURVEY 2011: 425.

³⁶ PARKER-MCKINLEY 2018: 78–95.

a motívumok besorolásának óriási különbségei miatt.³⁷ Abból azonban láthatunk bizonyos különbségeket, hogy mely országban milyen motivációból követik el a legtöbb emberölést: míg például Indiában az emberölések 32,5%-át ellenségeskedés okozta,³⁸ addig egy Srí Lanka-i kutatás a korábbi ellenségeskedést a gyilkosságok 56%-ában találta fő indítékként,³⁹ az Irán fővárosában, Teheránban vizsgált emberöléseknél Eftekhari és munkatársai a veszekedést, betörést és családi konfliktusokat találták a gyilkosság elkövetésének leggyakoribb okai között.

Az emberölések motivációi függenek a társadalmi körülményektől és azok változásaitól is. Oroszországban például a kommunista rendszer megszűnésével és a Szovjetunió felbomlásával megfigyeltek változásokat az emberölések természetét és motivációit tekintve is. Kevesebb mint egy évtized alatt, az 1990-es évekre sokkal több olyan súlyosbító körülmény jelenléte azonosítható az emberölések vonatkozásában, mint korábban: például egy másik bűncselekmény eltitkolása céljából, rablással vagy nemi erőszakkal összefüggésben elkövetett gyilkosság. Bár az összes elítéltnak 2002-re még mindig kis hányadát teszik ki, a bérgyilkosok által elkövetett gyilkosságok száma is emelkedett.⁴⁰

Egy bűnügyi profil elkészítéséhez és a motiváció megértéséhez fontos az adott ország társadalmi-gazdasági és a lakosságra ható változások ismerete, ami érthetőbbé teheti az elkövetés indokát, és hogy miért pont az adott személy követi el a bűncselekményt.⁴¹

Bizarr esetek – nehezen értelmezhető motivációk

A motivációval rendelkező gyilkosságokat nem szükséges részletesen bemutatni, mindenki könnyen el tudja képzelni, mit értünk nyereségvágyból vagy erős felindulásban elkövetett emberölésen. Mi a helyzet azonban azokkal az esetekkel, amikor a motiváció nem ilyen egyértelmű? Ezeket az eseteket nevezhetjük „indíték nélküli” büntetteknek, vagy „nyilvánvaló motiváció nélküli” bűncselekményeknek. Reale és munkatársai (2021) ezeket olyan emberölésként definiálják, amelyekből hiányzik a pontos és objektív motívum, amelyek megmagyarázhatnák az okot, amiért a gyilkosságot elkövették. Nézzünk erre néhány példát a történelemből.

Bizonyára sokak számára ismert a *Kékszakállú herceg vára* című – talán nem is éppen altatómesének való – történet. A francia népmesei alakot Gilles de Rais gróf (1404–1440) ihlette, aki Jeanne d’Arc oldalán is harcolt az orléans-i csatában. Amikor nem az angol–francia harcokban vett részt, kastélyában tékozolta a vagyonát, szolgálóival pedig fiatal fiúkat, gyermekeket raboltatott el, akiket a gróf megkínzott,

³⁷ PARKER–MCKINLEY 2018: 78–95.

³⁸ SHIVA KUMAR – VISHWANATH – SRIVASTAVA 2012.

³⁹ KITULWATTE et al. 2022.

⁴⁰ CHERVYAKOV et al. 2002: 1713–1724.

⁴¹ HEGEDŰS 2019: 51–63.

szexuálisan bántalmazott és brutális módon meggyilkolt. Végül 150 gyerek meggyilkolásának vádjával állították bíróság elé. Rais gróf esetének kutatása során is felmerült a koncepció per és a hamis vád gyanúja, azonban a történészek többsége úgy gondolja, hogy a nemes valódi szadisztikus elkövető volt.⁴² A szadisztikus, hátborzongató elemek a középkor több mítoszában felütik a fejüket, és a néphiedelemben mint a vámpirizmus, vérfarkasság, boszorkányság épültek be. Ennek érzékletes példája az 1560-as évek közepétől több mint két évtizeden keresztül tartó különös gyilkosságsorozat, amely a Bedburgban és környékén élők kedélyeit borzolta: a többségében kiskorú áldozatokat brutálisan szétmarcangolta, belsősegeiket pedig elfogyasztotta a rejtélyes elkövető. A helyi parasztok arra gyanakodtak, vérfarkas – vagyis időnként farkas alakot öltő, elátkozott ember – ólálkodik a környéken, és gyilkolja a gyanútlan áldozatokat. Az 1589-ben elfogott jómódú földművescsalád gyermekét, Peter Stumppot sokan skizofrénnak tartották, aki mentális zavara következtében csakugyan azt hitte, démonokkal beszélget és időnként farkas alakot ölt. Mások szerint a vérfarkastörténetet a hatóságok adták az elkövető szájába a kínvallatás során, egy efféle bestiális, kannibál gyilkosságsorozat motivációjaként ugyanis nem adódott számukra más, észszerű magyarázat.⁴³

Az „észszerűtlen” gyilkosságok a történelem során folyamatosan felütik a fejüket a világ minden táján. 1827-ben Párizsban Henriette Cornier, egy cselédlány, elment a szomszédjához, és ragaszkodott hozzá, hogy a szomszédasszony egy időre hagyja nála a lányát. A szomszéd kezdetben tétovázott, majd beleegyezett a dologba. Mire visszatért a gyermekért, Henriette Cornier már végzett a brutális gyilkossággal: a kislány fejét levágta és kidobta az ablakon. Szintén az 1800-as években, Bécsben Catherine Ziegler megölte törvénytelen gyermekét. A tanúk padján azt vallotta, hogy tettét egy ellenállhatatlan erő okozta. Elmebajra hivatkozva felmentették a vád alól, és szabadlábra helyezték. A nő kijelentette, hogy jobb lenne, ha bezárnák, mert újra ölni fog. Tíz hónappal később gyermeket szült, akit azonnal megölt. A tárgyaláson kijelentette, hogy csak azért lett terhes, hogy később megölje a gyermekét. Zieglert ezután halálra ítélték és kivégezték.⁴⁴

Az 1953-ban született David Berkowitz „Sam fia”, vagy „44 kaliberes gyilkos” néven került be a köztudatba, aki 1977-ben tartotta rettegésben New Yorkot, amikor a városban járva fiatal párokat lőtt le, miközben azok parkoló autókban ültek. Berkowitz azt állította, hogy az első támadása nők ellen 1975 végén történt, amikor karácsony estéjén az utcán egy késsel megtámadott két véletlenszerűen választott női áldozatot.⁴⁵

A „fekete angyalok” vagy „halálangyalok” tetteik okára különböző magyarázatokkal szolgálnak: kegyelem a szenvedőknek, orvosi sikerek reménye, figyelem és hírnév, vagy pusztán megszállottság. Az Egyesült Államok első „halálangyalát”

⁴² PARSONS 2012: 113–138.

⁴³ KREUZ 2019: 188–197.

⁴⁴ FOUCAULT–BAUDOT–COUCHMAN 1978.

⁴⁵ GEBERTH 1986: 492–496.

1902-ben ítélték el és zárták elmeegógyintézetbe.⁴⁶ Magyarországon F. Tímea szakiskolai tanulmányainak befejezése, 1994 óta dolgozott nővérként a Nyíró Gyula kórházban Angyalföldön, és sajtóforrások szerint 19 személyt segített a halálba 2001–2002-ben.⁴⁷ Nem kell érzékeltenünk, hogy milyen veszélyt és félelmet okoznak ezek az esetek, hiszen az orvosi környezetben előforduló súlyos betegségek könnyen elfedhetik a halál valódi okait, így a felelős személyek hosszú időn keresztül folyamatosan hozzáférhetnek a betegekhez anélkül, hogy a bűncselekményt felfedeznék.⁴⁸ Szintén Magyarországon 2014. augusztus 1-jén egy férfi hátba rúgott egy számára feltehetően ismeretlen, 74 éves, csomagokat cipelő idős nőt Budapest egy igen forgalmas, központi területén. A nő a sínekre esett és elgázolta az érkező villamos. A férfi el akart menekülni a helyszínről, de a járókelők visszatartották.⁴⁹

A hasonló eseteket sokáig lehetne sorolni. A meghatározható motiváció, indíték nélküli gyilkosságokról a világ számos részén, több évszázadon át találkozhatunk. A bizarr elemek megjelenésén túl az ilyen esetek másik specifikuma, hogy a sértett és az elkövető jellemzően nem, vagy csak távolról ismerte egymást. A távoli sértett és elkövető viszony elsősorban a sorozatgyilkosságok kapcsán merül fel. Itt az áldozatválasztás egy külső szemlélő számára véletlenszerűnek tűnik, ám nem minden esetben az.⁵⁰ Bár ezek a gyilkosságok „észszerűtlenebbnek” tűnnek, mint egy nyereségvágy, bosszúvágy, vagy „klasszikus” értelemben vett szexuális motivációjú élet és testi épség ellen irányuló cselekmény, valóban tekinthetjük őket motiváció nélkülinek?

A bizarr motivációk megértésének igénye

Az esetek alapján láthatjuk, hogy egy részük bizarr, brutális, extrém módon deviáns elemeket tartalmaz (például a gyermekkorú áldozat fejét levágta az elkövető, majd kidobta az ablakon).⁵¹ A „nyilvánvaló motiváció nélkül” elkövetett emberölésekről kevés empirikus kutatás áll rendelkezésünkre, az ezzel kapcsolatos tanulmányok pedig némileg ellentmondásosak. Ennek következtében az indíték nélküli bűntettek valós prevalenciája is ismeretlen.⁵²

Hammond (1888) úgy véli, hogy a látszólag indíték nélküli gyilkosság, amelyet sokszor az elkövető elmebajának tudnak be, nem létezik, hiszen, ha nem lenne indíték, akkor a gyilkosság nem történne meg. Frenkel (1930) egy 216 fős mintán olyan emberölés elkövetőivel kapcsolatos vizsgálatot vezetett, amely esetében

⁴⁶ ANDRESEN–ALCARAZ–GRANT 2005.

⁴⁷ Lásd: www.origo.hu/itthon/20010219joval.html

⁴⁸ ANDRESEN–ALCARAZ–GRANT 2005.

⁴⁹ Lásd: www.origo.hu/itthon/20160915-jogeros-itelet-18-evig-fegyhazban-marad-a-ferfit-aki-villamos-ala-lokott-egy-not.html

⁵⁰ DOUGLAS 1986: 401–421.

⁵¹ KREUZ 2019: 188–197.

⁵² REALE et al. 2021.

a gyilkosságokat nem személyes motivációval követték el. Arra az eredményre jutott, hogy a minta 70%-ában a konfliktus oka nem határozható meg. Wolfgang (1958) egy tanulmányában, amelyben 588 philadelphiai gyilkosságot vizsgált, megállapította, hogy az indíték a vizsgált ügyek 13%-ában nem meghatározható. Satten és munkatársai (1960) négy olyan személyt vizsgáltak, akiket „értelmetlen” gyilkosságért ítélték el, ugyanis az emberölés során sem anyagi hasznuk nem keletkezett, sem egyéb bűncselekmény nem kísérte azt, az áldozat pedig az elkövető számára ismeretlen volt. A gyilkosság módja rögtönzött volt, és nagymértékű erőszakosság és brutalitás jellemezte, az áldozat halálának beállta után pedig a test megcsonkítása is előfordult. Az elkövetők tapasztaltak megváltozott tudatállapotokat, jellemző volt életükre a szélsőséges szülői erőszak és a korai súlyos érzelmi depriváció. Más kutatók is vizsgálták a pszichopatológia és a motívum nélküli emberölések kapcsolatát, elsősorban klinikai esettanulmányok alapján. Sattenen kívül Blackman, Weiss és Lamberti (1963), valamint Ruotolo (1968) klinikai mintával dolgoztak és csak letartóztatott gyanúsítottak voltak a célcsoportjaik, más szavakkal az emberöléses esetek motívum nélküli besorolására csak a nyomozás befejezése és a pszichiátriai kiértékelés után került sor, pedig egy ügy lehet akkor is indíték nélküli, ha a gyanúsított ismeretlen, ami kiderülhet egyéb bizonyítékokból (például tanúvallomás).⁵³ A szerzők az indíték nélküli emberölés elkövetőit „irracionalisként”, „eltévelyedtéként” és „dühösként” jellemezték. Medlicott (1966) úgy vélte, hogy ezek az indíték nélküli agresszív, életellenes megnyilvánulások rövid pszichotikus epizódok során is előfordulhatnak, olyan okokból kifolyólag, mint például a kóros alkoholféregzés, anyagcsere zavarok, súlyos agykárosodás, agyi daganatok, epilepsziás rohamok, funkcionális pszichózisok, zavart személyiségzavarok és súlyos depresszió. William és munkatársai (1988) a nyilvánvaló motiváció nélküli emberöléssel kapcsolatos kutatásában arra az eredményre jutottak, hogy az emberöléssel vádolt vádlottak (154 indítékkal rendelkező és 52 indíték nélküli) 24%-ának nem volt felismerhető indítéka, a nyilvánvaló indíték nélkül gyilkoló vádlottak 35%-a pedig pszichotikus viselkedést mutatott a bűncselekményt követően, ebből 25% pszichotikus diagnózist kapott. A tanulmány másik eredménye, hogy a nyilvánvaló indíték nélkül gyilkolók nagyobb százaléka vagy tagadja a bűncselekmény elkövetését, vagy nem emlékszik rá. Mindez arra enged következtetni, hogy az indíték nélküli gyilkosságok esetében magasabb a pszichopatológia szintje, amit a következő kutatás is alátámaszt. Holcomb és Daniel (1988) 206 emberöléssel vádolt személyt vizsgáltak meg az USA-ban, akik negyede „nyilvánvaló motívum nélkül” cselekedett az emberöléskor. Az indítékkal nem rendelkezők 25%-a kóros elmeállapotú volt a pszichiátriai felmérések alapján. Atkinson és Hilgard (2005) is megemlítik könyvükben, hogy az indíték nélküli bűncselekményeket gyakran paranoid skizofrénként diagnosztizáltak követik el, bár kiemelik, hogy ezek az esetek ritkák, és hogy az ilyen betegek elsősorban inkább önmagukra veszélyesek. A 2020-as évekre nőtt a motiváció

⁵³ REALE et al. 2021.

nélküli emberölések száma, Kylie és munkatársai (2021) tanulmányukban 319 olyan ügyet használtak fel, amelyekben a nyomozás során nem állapítottak meg indítékot. A tanulmány arra nem tér ki, hogy statisztikai adatrögzítési hibáról beszélhetünk-e ezekben az esetekben, vagy valóban feltárhatatlan volt az adott cselekmény motívációja. Reale és munkatársai (2021) 319 megoldott, motíváció nélküli emberöléses ügyet vizsgáltak meg Franciaországban 1970 és 2018 között abból a szempontból, hogy kiket, milyen eszközzel, mikor, hol öltek meg az elkövetők, továbbá, hogy az elkövetők milyen jellemzőkkel rendelkeznek.

Profilalkotás

A profilalkotás célja annak megállapítása, hogy milyen típusú személy követte el a vizsgált bűncselekményt. Minderre az elkövető bűncselekmény helyszínén tanúsított viselkedése, az áldozatválasztás és a bűncselekmény egyéb körülményei alapján következtethetünk.⁵⁴ A szervezett keretek között alkalmazott profilalkotás igényét és annak első kihívásait az előző fejezetben felvázolt ügytípusok, valamint a sorozatos szexuális gyilkosságok hívták életre, továbbá ezen ügyek vizsgálata során a módszer különösen hasznosnak bizonyult. Ezek a bűncselekmények látszólag véletlenszerű és indíték nélküli jellegük miatt nagy félelmet keltenek, és nagy nyilvánosságot is kapnak. Ugyanakkor ezeket a bűncselekményeket lehet a legnehezebben felderíteni, éppen látszólagos véletlenszerűségük miatt. Ilyen esetekben a nyomozó hatóságok teljesen más helyzettel szembesülnek, mint amikor a gyilkosság féltékenység, családi veszekedés, anyagi haszonszerzési cél, vagy más bűncselekmény elkövetése során történik. Ezekben az esetekben a könnyen azonosítható indíték létfontosságú nyomokat szolgáltathat az elkövető személyazonosságára vonatkozóan. A látszólag indíték nélküli bűncselekmények esetében a bűnüldöző szerveknek a hagyományos nyomozási technikákon kívül más módszereket is igénybe kell venniük az elkövető azonosítására irányuló erőfeszítéseik során. Ebben az összefüggésben a bűnügyi profilalkotás eredményesnek bizonyult, különösen azokban a bűncselekményekben, ahol az elkövető a helyszínen ismétlődő mintákat mutatott⁵⁵ (tanulmányukban terjedelmi korlátok miatt nem térünk ki a sorozat-bűncselekmények elemzésére és a minták összekapcsolásának problematikájára). Egy adott sorozatgyilkos áldozatai közötti hasonlóságok és különbségek elemzése fontos információt nyújthat egy látszólag indíték nélküli bűncselekmény „indítékára” vonatkozóan. Ez viszont magáról az elkövetőről is információt szolgáltathat. Például a gyilkosság lehet, hogy a gyilkos fejében szadista fantázia eredménye, és egy adott áldozatot a fantázia szimbolikus aspektusa miatt választott célpontjával.⁵⁶

⁵⁴ DOUGLAS 1986: 401–421.

⁵⁵ DOUGLAS 1986: 401–421.

⁵⁶ RESSLER et al. 1985: 2–31.

Profilalkotás napjainkban

A profilalkotásnak három fő megközelítése létezik: a statisztikai, pszichológiai és bűnügyi nyomozati megközelítés.⁵⁷ Az egyes módszerek, tudományterületek alkalmazása azonban nem válik el egymástól élesen. Amint láthattuk, az FBI magatartástudományi részlegénél alkalmazott bűnügyi nyomozati megközelítés is támogathatja a motivációk meghatározását. Természetesen a viselkedéstudományi, pszichológiai megközelítés itt is megjelenik – bár a tevékenységet végző szakemberek nem feltétlenül pszichológusok vagy pszichiáterek.⁵⁸ A viselkedéselemzéssel foglalkozó szakemberek sajátos módon közelítik meg a nyomozásokat. Ezen a területen alkalmazott pszichológusok egy konkrét ügy kapcsán sokszor olyan lelki mechanizmusok, pszichikai reakciók, érzelmi állapotok utólagos feltárására is képesek, amelyek teljesen igazolhatóvá teszik a cselekményhez vezető folyamatokat, kezdve az ötlet felbukkanásának okaitól a motivációs harcon keresztül a szándék megérlelődéséig, sőt az ezeket determináló szociális tényezőkhöz. Ennek következtében a kriminalisztika és a kriminológia igényeihez igazodva a pszichológia – ezen belül a kriminálpszichológia – a bűnügyi tudományok segédtudományává vált.⁵⁹

A profilalkotás módszerének szervezeti szintű bevezetése óta a módszer több szempontból támogathatja a büntetőeljárást, annak kezdeti szakaszától (a cselekmény helyszínének a helyszíni szemle lefolytatásával egy időben történő elemzése) a kihallgatási javaslatok megfogalmazásán át egy cselekmény utólagos kiértékeléséig. A profilalkotók egyik igen fontos szerepe, hogy támogassák a nyomozókat a motivációk megértésében, illetve hogy a megállapításokból megfelelő következtetéseket levonva támogassák az eljárásokat.

Befejezés

A bűncselekmények hátterében meghúzódó tényezők felderítése, megértése központi eleme a büntetőjogi gondolkodásnak, így e tettek mögött meghúzódó motivációk feltárásának komoly jelentősége van. Tanulmányunkban körüljártuk a motivációk meghatározásának jelentőségét, definiálását, tipológiai megközelítéseit, eljárásjogi szerepét, gyakorlati oldalról is megközelítve feltárásának nehézségeit és annak következményeit. A nyilvánvaló motiváció nélküli emberöléssel kapcsolatban kevés empirikus kutatás áll rendelkezésünkre, a téma összetettségéből fakadóan pedig az eddig készült tanulmányok többé-kevésbé ellentmondásosak. A motivációt több faktor is alkothatja, így feltárása során több tényezőt is figyelembe kell venni: elkövetés módja, áldozat és elkövető viszonya, emberölés módja stb. Ezek a bizarr, nehezen értelmezhető motivációjú esetek hívták életre a profilelemzés módszerét.

⁵⁷ HALLER 2020.

⁵⁸ CANTER 2000: 23–46.

⁵⁹ OROSHÁZI–NÉMETH–FARAGÓ 2000: 108–113.

Az ilyen esetek vizsgálata és értékelése a bűnügyi viselkedéselemző egységek máig fontos feladatai közé tartozhat. A motivációk meghatározása azonban a legtöbb esetben nem okoz problémát a nyomozó hatóságoknak. A profilozóknak azonban akár ezekben az „egyszerűbb megítélésű” esetekben is lehet szerepük az adott személy vagy ismeretlen elkövető mélyebb megismerésében és megértésében. Jelen tanulmányunkban ennek a megértési folyamatnak a kulcsszerepét a kihallgatási technikák és stratégiák megtervezésének támogatásában látjuk.

IRODALOMJEGYZÉK

- ADCOCK, James M. – CHANCELLOR, Arthur S. (2012): *Death Investigations*. [h. n.]: Jones & Bartlett Learning.
- ANDRESEN, B. D. – ALCARAZ, A. M. – GRANT, P. M. (2005): *The Application of Pancuronium Bromide (Pavulon) Forensic Analyses to Tissue Samples from an “Angel of Death” Investigation*. [h. n.]: ASTM International. Online: <https://doi.org/10.1520/JFS2003353>
- ATKINSON, Richard – HILGARD, Ernst (2005): *Pszichológia* (3. kiadás). Budapest: Osiris.
- BÁNYAI Éva – VARGA Katalin (2014): *Affektív pszichológia*. Budapest: Medicina.
- BÁNYAI Éva (2021): *Affektív pszichológia*. [Előadásanyag]. ELTE.
- BELOVICS Ervin et al. (2012): *Büntetőjog I. Általános rész*. Budapest: HVG-ORAC.
- BIJLEVELD, C. – SMIT, P. (2006): Homicide in the Netherlands. *Homicide Studies*, 10(3), 195–219. Online: <https://doi.org/10.1177/1088767906290413>
- BLACKMAN, N. – WEISS, J. M. – LAMBERTI, J. W. (1963): The Sudden Murderer. *Archives of General Psychiatry*, 8(3), 289–294. Online: <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1963.01720090077009>
- BONTA, James – ANDREWS, D. A. (2016): *The Psychology of Criminal Conduct* (Sixth ed.). New York: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315677187>
- CANTER, David (2000): Offender Profiling and Criminal Differentiation. *Legal and Criminological Psychology*, 5(1), 23–46. Online: <https://doi.org/10.1348/13532500167958>
- CHERVYAKOV, V. V. et al. (2002): The Changing Nature of Murder in Russia. *Social Science & Medicine*, 55(10), 1713–1724. Online: [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(01\)00299-4](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(01)00299-4)
- DOUGLAS, John E. et al. (2013): *Crime Classification Manual: A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crime*. [h. n.]: John Wiley & Sons.
- DOUGLAS, John E. et al. (1986): Criminal Profiling from Crime Scene Analysis. *Behavioral Sciences & The Law*, 4(4), 401–421. Online: <https://doi.org/10.1002/bsl.2370040405>
- BOLYKY Orsolya (2018): *Az emberölések jogi és kriminológiai jellemzői, különös tekintettel a mentális tényezők büntetőjogi értékelésére*. PhD-értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Online: <https://doi.org/10.15774/PPKE.JAK.2018.002>
- EFTEKHARI, A. – GHORBANI, M. – GHAREDAGHI, J. (2006): Methods and Motives of Murder in Tehran and Related since September 2003 to 2004. *Iranian Journal of Forensic Medicine*, 11(4), 179–184.
- FELSON, R. B. – TEDESCHI, J. T. (1993): A Social Interactionist Approach to Violence: Cross-Cultural Applications. *Violence and Victims*, 8(3), 295–310. Online: <https://doi.org/10.1891/0886-6708.8.3.295>
- FENYVESI Csaba – HERKE Csongor – TREMMEL Flórián (2022): *Kriminalisztika*. Budapest: Ludovika.
- FOUCAULT, Michel – BAUDOT, Alain – COUCHMAN, Jane (1978): About the Concept of the “Dangerous Individual” in 19th-Century Legal Psychiatry. *International Journal of Law and Psychiatry*, 1(1), 1–18. Online: [https://doi.org/10.1016/0160-2527\(78\)90020-1](https://doi.org/10.1016/0160-2527(78)90020-1)

- FOX, James A. – LEVIN, Jack (1998): Multiple Homicide: Patterns of Serial and Mass Murder. *Crime and Justice*, 23, 407–455.
- FRENKEL, J. – DOEFMAN, J. (1930): Spontaneous and Induced Magnetisation in Ferromagnetic Bodies. *Nature*, 126(3173), 274–275. Online: <https://doi.org/10.1038/126274a0>
- GÁRDONYI Gergely (2021): Profilalkotás a bűnügyi helyszínen – a gyakorló szakember szemével. *Belügyi Szemle*, 69(12), 2107–2118. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.12.3>
- GEBERTH, V. J. (1986): Mass, Serial and Sensational Homicides: The Investigative Perspective. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 62(5), 492–496.
- GÖRGÉNYI Ilona (2016a): 1. A törvényi tényállás rendszerbeli elhelyezése, fogalma és formái. Az általános törvényi tényállás főbb jellemzői. In HORVÁTH Tibor – LÉVAY Miklós (szerk.): *Magyar büntetőjog – általános rész*. Budapest: Akadémiai. Online: <https://doi.org/10.55413/9789632956282>
- GÖRGÉNYI Ilona (2016b): 5.4. A motívum és célzat. In HORVÁTH Tibor – LÉVAY Miklós (szerk.): *Magyar büntetőjog – általános rész*. Budapest: Akadémiai. Online: <https://doi.org/10.55413/9789632956299>
- HALLER József szerk. (2020): *Rendészeti pszichológia*. Budapest: Dialóg Campus.
- HAMMOND, W. A. (1888): Madness and Murder. *The North American Review*, 147(385), 626–637.
- HEGEDŰS Gábor (2019): Nyomozástámogatás – bűnügyi profilalkotás. *Magyar Rendészet*, 19(1), 51–63. Online: <https://doi.org/10.32577/mr.2019.1.3>
- HOLCOMB, W. R. – DANIEL, E. A. (1988): Homicide without an Apparent Motive. *Behavioral Sciences & the Law*, 6, 429–437. Online: <https://doi.org/10.1002/bsl.2370060310>
- HOLMES, Ronald M. – DE BURGER, James – HOLMES, Stephen T. (1988): Inside the Mind of the Serial Murderer. *American Journal of Criminal Justice*, 13(1), 1–9. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02890847>
- KEMÉNYNÉ dr. Pálffy Katalin (1989): *Bevezetés a pszichológiába*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- KEPPEL, Robert D. – WALTER, Richard (1999): Profiling Killers: A Revised Classification Model for Understanding Sexual Murder. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 43(4), 417–437. Online: <https://doi.org/10.1177/0306624X99434002>
- KITULWATTE, I. D. G. et al. (2022): Medico Legal and Ethical Aspects of Surrogacy; A Case Report of a Tragic Maternal Death from Sri Lanka. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 91, 102425. Online: <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2022.102425>
- KREUZ, Petr (2019): Witch Hunts in Eastern Europe. In DILLINGER, Johannes (szerk.): *The Routledge History of Witchcraft*. London: Routledge, 188–197. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003010296-16>
- MEDLICOTT, W. N. (1966): *Documents on British Foreign Policy, 1919–1939*. [h. n.]: [k. n.].
- OROSHÁZI Józsefné – NÉMETH R. – FARAGÓ Á. (2000): A kriminálpszichológia lehetőségei a nyomozati munkában. *Belügyi Szemle*, 48(10), 108–113.
- PARKER, Belinda L. – MCKINLEY, Amber C. (2008): Homicide Event Motive: A Situational Perspective. *Salus Journal*, 6(2), 78–95.
- PARSONS, Ben (2012): Sympathy for the Devil: Gilles de Rais and his Modern Apologists. In GUSICK, Barbara – HEINTZELMAN, Matthew (szerk.): *Fifteenth Century Studies* 37. Boydell & Brewer – Camden House, 113–138.
- PETHERICK, Wayne – SINNAMON, Grant (2014): Motivations: Offender and Victim Perspectives. In PETHERICK, Wayne (szerk.): *Profiling and Serial Crime: Theoretical and Practical Issues* (Third ed.). Anderson Publishing, 393–430. Online: <https://doi.org/10.1016/B978-1-4557-3174-9.00018-5>
- PETHERICK, Wayne – TURVEY, Belinda E. (2020): *Criminal Motivations*. Academic Press.
- REALE, Kylie S. et al. (2021): Making Sense of Senseless Murders: The Who, What, When, and Where? *Behavioral Sciences & the Law*, 39(2), 230–244. Online: <https://doi.org/10.1002/bsl.2513>
- RESSLER, R. K. et al. (1985). Violent Crime. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 54(8), 2–31.

- RUOTOLO, A. K. (1968): Dynamics of Sudden Murder. *The American Journal of Psychoanalysis*, 28(1–2), 162–176. Online: <https://doi.org/10.1007/BF01873635>
- SATTEN, J. et al. (1960): Murder without Apparent Motive: A Study in Personality Disorganization. *The American Journal of Psychiatry*, 117(1), 48–53. Online: <https://doi.org/10.1176/ajp.117.1.48>
- SAVINO, John O. – TURVEY, Brent E. szerk. (2011): *Rape Investigation Handbook*. [h. n.]: Academic Press.
- SCHAFER, J. A. et al. (2021): Police Supervisor Attitudes toward Organizational Change. *Journal of Crime and Justice*, 44(3), 258–274. Online: <https://doi.org/10.1080/0735648X.2020.1803952>
- SHIVA KUMAR, B. C. – VISWANATH, D. SRISTAVA, Prem Chandra (2011): Trends of Homicidal Deaths and Tertiary Care Centre Bengaluru. *Journal of Indian Academy of Forensic Medicine*, 33(2), 120–124.
- TITA, George – GRIFFITHS, Elizabeth (2005): Traveling to Violence: The Case for a Mobility-based Spatial Typology of Homicide. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 42(3), 275–308. Online: <https://doi.org/10.1177/0022427804270051>
- TURVEY, Brent E. (2002): *Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis*. Academic Press, Elsevier.
- TURVEY, Brent E. – SAVINO, John O. (2011): Rapist Modus Operandi and Signature, Chapter 16. In TURVEY, Brent (szerk.): *Rape Investigation Handbook*. Elsevier Science & Technology, 405–429. Online: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-386029-3.00016-4>
- WOLFGANG, M. E. (1958): *Patterns in Criminal Homicide*. University of Pennsylvania Press. Online: <https://doi.org/10.9783/9781512808728>

Jogi forrás

BH 2016. 294.

ABSTRACT

The Role of Criminal Profiling in Identifying Motivations

Klaudia LOHNER, Réka BENCZE, Ildikó BATHÓ-CSOMBOK

A very important aspect of criminal proceedings and thus of investigations is the identification of motive, which is the basis for the classification of a crime, and the preliminary identification of motive can provide an extremely important basis for the planning of future suspect interviews. There are quasi-clear-cut cases where the scene of a burglary resulting in homicide almost tells the story—marks on the front door, signs of a struggle at the scene, time of the burglary, items taken, etc.—which may suggest a profit motive at an early stage of the investigation. But what if the motive is completely or partially unintelligible? At the FBI Behavioral Science Unit, it is such difficult to understand, or bizarre, cases that have given rise to the profiling method. In this paper, we will explore the issues related to the investigation of motivations for homicide, presenting the results and partial results of domestic and international research with a focus on profiling. The results of this study may support the development of national profiling and behavioural analysis based methods of investigative support.

Keywords: motivation, motivations of homicide, investigation, investigation support, profiling